

uitgevoerd. In al zulke éne vrouw u aangevuld in of vrouw, moeder, of ontbrekt, en n optornen, en een geoeft de vrouw en ook de

toe, en al we waarlijk in verpleegster eggen we er ook hier den dat schade te aan ons cht, zoo we le gedachte, bij uitzon- zigen perso- als regel voor nuten en in

ter. abdicceert de gewichtigste van haar niet, zal het egerster niet en, in prac- en vooral en verpleeg- op de vrouw verpleegster es moet toeh ten enen-

de moeilij- ers onnaden- p de hoogte s niet inzien, ochters voor hen stelt, dan geweest, en aan op sier- l egt vooral e doormaak- ictieve naar rger was het Thans nam wonnen we

kranken in an zelf, door ft men over ng meer op- erlei dat men t te weten, aan uit de n het in een

de moeders re dochters er niet meer e wijze leeren

oo is het met siken, en zoo gting. Jong meisje t leeren van de, maar wel huishouden, n; en geen voltooid wor- lijk het jonge ge kennis en

rengt tweee, pleging door rger wordt, te ziekenver- zuiven over te emde handen

puristisch te elen, dat deze stemming is

moet zieken- a. De eerst- wezene. Die- en vreemde n het moe-

zoo velen in geloof en de ingt, is een eeuw. Voor niets voor

dit terrein het gezins- en almeer ziekenverple- ijkst en het natig genoeg

telijke liefde, s, dat ze den e leven dat gratie staat, iets buiten- stellen.

lijke" liefde, in zijn ver- door werke-

ndene.

nerking van t als twee eheid naar ste de Hei- het door

onze vaderen in den loop der historie ge-
vondene.

Concreet uitgedrukt zou, wie dit be-
weerde, tot de stelling moeten komen, dat
de Heilige Schrift en b.v. de Formulieren
van Eenigheid als twee bronnen van waar-
heid op één lijn stonden en als van gelijke
waardij waren te beschouwen.

Dit nu zou in strijd zijn met wat en
de Christelijke kerk in het gemeen, en de
Gereformeerde kerken in het bijzonder,
steeds staande hielden.

Nooit heeft dan ook één enkel Gerefor-
meerd theoloog zulk een ongerijmde stelling
verdedigd; en dat de *Herant* zich hieraan
evenmin ooit bezondigd heeft, is aan al onze
lezers, en zoo we vertrouwen mogen,
ook aan den schrijver in de *Nederlander*
bekend.

Steeds en onveranderlijk is door ons tegen
al zulk beweren geprotesterd, en geleerd,
dat alle confessies, catechismi en canones
steeds *apellabel* bleven aan de Heilige
Schrift. Geheel de theorie der *gravamina*
steunt hierop, en ieder weet hoe we ten
opzichte van Art. 36 onzer confessie zoo
openlijk mogelijk deze theorie van de gra-
vamina in praktijk brachten.

Zelfs het vermoeden kon dus niet op-
komen, alsof de schrijver van *Scolastica II*
met wat hij in die redevoering beweerde,
zulk een gelijkstelling van de historische
vondst met de Heilige Schrift, als wa-
ren beiden bronnen van waarheid, be-
doeld had.

Noch de confessie, noch de catechismus
noch de canones, noch de rijkste histo-
rische vondst, die in de erfenis der va-
deren ons toekwam, kunnen ooit, op wat
wijze ook, zich als bronnen van waarheid
aandienen. Ze zijn dat niet, ze bedoelen het
niet te zijn, en niemand mag ze er voor
uitgeven.

Hiervan staat dan ook in *Scolastica II*
geen woord. Er staat niets in, dat er op
lijkt.

Gezegd werd in deze redevoering iets
dat er niets mee gemeen had. Er werden
niet drie bronnen van waarheid naast
elkander gesteld; maar naast elkander wor-
den gesteld drie gevallen, waarin het zoeken
geen zin had.

Dit nu is uiteraard geheel iets anders.
Het is een protest tegen hen, die zoeken
om het zoeken, die in het zoeken de stu-
die doen opgaan, en er spijt van hebben
als iets gevonden wordt, omdat het zoeken
dan uit heeft.

Bij dit protest moest dus al het zoeken
dezer lieden, voor zoover het ijdel is, omdat
het redeloos is, en motief mist, naast elkan-
der worden geplaatst; en dat geheel een-
maal voor zich hebbende, moest dit geheel
in zekere categorieën worden ingedeeld,
om er het onzinnige van aan de kaak te
stellen.

Dit onzinnige nu bleek in het éne ge-
val een andere oorzaak te hebben dan in
het andere geval; en naardat in die drie ge-
vallen de oorzaak van het onderzoek een
andere was, moest de indeeling uitvallen.

Die drie oorzaken nu, geformuleerd naar
den aard en de natuur van het doel dat
alle zoeken moet hebben, om niet onzin
te zijn, werden aldus aangegeven: 1°, men
zoekt niet naar wat niet zoek is; 2°, men
zoekt niet naar wat gevonden werd; en 3°,
men zoekt niet naar wat u voorgelegd
wordt.

Duidelijk bleek dus, dat de drie cate-
goriën uit de idee van het zoeken werden
afgeleid, en dat de indeeling zich splitste
naar de drie oorzaken, die alle zoeken on-
zinnig maken.

Zoeken is alleen dan niet onzinnig, zoo
het u te doen is om iets te vinden, dat
ge niet reeds hebt. Maar alle zoeken is
de ongerijmdheid zelve, zoo wat ge zegt
te zoeken, reeds ter uwer beschikking is.

En dat nu laat drie onderscheiden ge-
vallen toe. Er is drieërlei ongerijmdheid,
drieërlei onwilsheid bij het zoeken denk-
baar. En die drie gevallen zijn, zoo wat
ge zoekt reeds voor u ligt, of omdat het
nooit zoek was, of omdat het reeds gevon-
den werd, of omdat een ander het u open-
baart.

De onderscheiding, de indeeling kon hier-
dus niet anders uitvallen. Ze moest geno-
men worden, gelijk ze genomen werd. Ze
moest zoo en niet anders zijn, omdat de
idee van het zoeken geen andere onder-
scheiding toelaat, en deze onderscheiding
eischte.

We zien dan ook niet in, wat op de
naast-elkander-plaatsing van deze drie is
aan te merken, al spreekt het vanzelf dat
deze zelfde naast-elkander-plaatsing daarom
nog volstrekt niet bruikbaar is, zoo men
de geheel andere vraag stelt, welke de
bronnen onzer kennis zijn, om tot de zeker-
heid der waarheid te komen.

Stelt men die vraag, dan moet de inde-
ling een geheel andere zijn, en zou het
geen zin hebben, het gevondene en het
geopenbaarde aldus als twee categorieën
naast elkander te plaatsen, eenvoudig omdat
het „reeds gevondene" nooit bron kan zijn,
overmits het zelf wijst op een bron waar-
uit het gevonden is.

Doch al is hiermede formeel de juistheid
van het geschrevene in *Scolastica II*, gelijk
men ziet, afdoende gehandhaafd, toch willen
we het bij dit formeel antwoord op de ge-
maakte bedenking niet laten.

Op zichzelf toch is het volkomen juist,
dat iets voor ons geen historische voadat
kan heeten, zoo we niet de overtuiging
hebben, dat die vondst het juiste en het
ware vond.

Historisch onderzoek kan ons tot het juiste
inzicht in het Mohamedanisme leiden, maar
daarom levert het Mohamedanisme nog
geen inhoud aan onze persoonlijke over-
tuiging. Het geeft ons dan wel de over-
tuiging, dat aldus het Mohamedanisme is,
maar nog allerminst dat de zaak der religie
staat, gelijk het Mohamedanisme ons die
voorstelt.

En zoo, dit geven we voetstoots toe, was
de historische vondst in *Scolastica II* niet
bedoeld. Bedoeld was waarlijk, dat we in
onze historisch vondst iets bezaten, waarop
we konden afgaan.

Voor nader bewijs verklaarden we wel
niet terug te treden, indien tegenspraak
hiertoe noodzaakte, maar er lag toch in,
dat we voor ons zelve dat bewijs ten be-
hoefden, en dat we, zulk bewijs ten behoeve
van anderen leverend, ook dan nog onge-
schokt zouden blijven in onze overtuiging,
indien het ons niet gelukte het bewijs voldin-
gend en voor anderen overtuigend te leveren.

Men herinnert zich het ter toelichting
hiervan gekozen voorbeeld. Een kind ge-
looft dat zijn moeder zijn moeder, zijn
vader zijn vader is, zonder naar bewijs te
vragen. Werpen anderen daarentegen twi-
fel op, dan verzamelt het de bewijsstukken die
het vinden kan, doch ook al schieten
die in bewijskracht tekort, daarom twijfelt
het toch geen oogenblik dat die zijn vader
heette, ook wel waarlijk zijn vader was.

Dat werd in *Scolastica II*, ter wille van
de korthed, alleen van de Christelijke waar-
heid in het gemeen betoogd, maar geldt uiter-
aard van elke diepgewortelde waarheids-
overtuiging, die saamhangt met ons innerlijk
leven en heel ons persoonlijk bestaan, dus voor
een Calvinist ook van het Calvinisme.

Te dezen opzichte nu behoort onder-
scheid te worden tusschen het diepste
beginsel en hetgeen uit dat beginsel is af-
geleid.

Wie zegt, dat de Heilige Schrift Gods
Woord is, spreekt een beginsel, een alge-
meene stelling uit, en dat beginsel, deze al-
gemeene stelling ziet op het Getuigenis des
Heiligen Geestes in zijn hart. Doch dit brengt
volstrekt niet mede, noch dat hij beweert
dat elke uitlegging, die hij aan een tekst geeft,
daarom onherroepelijk vast zou staan, noch
ook, dat alle afgeleide onderdelen uit het
Schriftwoord geen correctie zouden toelaten.

En zoo nu is het ook hier. Ook wie
verklaart dat een richting, gelijk het Cal-
vinisme, voor hem de ware richting aan-
geeft, onderscheidt daarbij tusschen het be-
ginsel, tusschen de grondstelling die hij
hierna mede uitspreekt, en tusschen de daar-
uit afgeleide bijzonderheden.

In zijn *Stone-lectures* heeft Dr. Kuiper
dit diepste beginsel van het Calvinisme in
de eerste lezing nauwkeurig uiteengezet,
en aangetoond, hoe voor ieder het uitgangs-
punt, het beginsel van zijn levensopvatting
bepaald wordt door de verhouding, waarin
hij zich plaatst tot God, tot den mens en
tot de wereld, en hierdoor alleen.

Om ons nu tot het eerste te bepalen,
werd aangetoond, hoe deze verhouding tot
God een eigenaardige was onder het Paga-
nisme, in het Mohamedanisme, in het
Romanisme, in het Modernisme, en in het
Calvinisme, en duidelijk gemaakt hoe de
grondtrek van het Calvinisme ten deze
hierin ligt, dat het de verhouding van onze
ziel tot God stelt als een rechtstreeksche en
onmiddellijke, gelijk uit het *cor. Ecclesiae*,
de belijdenis van de uitverkiezing en de
opvatting van de kerk als „vergadering der
geloovigen", blijkt.

Welnu, dat is hier de historische vondst,
en het zich aansluiten aan dat beginsel is
iets, dat geheel beheerscht wordt door onze
persoonlijke overtuiging. Het is onze eigen
persoonlijke gemeenschap met het Eeuwige
Wezen, die beslist of dat standpunt het onze
is of niet.

Daar kan niemand iets aan veranderen,
of eerst zou onze persoonlijke gemeenschap
met het Eeuwige Wezen een andere moe-
ten geworden zijn. Zo lang ze dit niet is,
blijft ze voor ons wat ze voor de Calvinis-
ten der 16de eeuw was, en blijft de weg dien
zij insloegen, dus ook de weg dien zij te
bewandelen hebben.

Dat dit in *Scolastica II* niet nogmaals
werd toegelicht, sprak vanzelf. Er was
geen tijd voor. En ook, wie pas zulk een
onderwerp principieel in een uitgegeven
geschrift heeft uiteengezet, is er niet toe
gehouden. Hij mag onderstellen, dat men
niet neemt van wat hij publick schreef.

Doch nu spreekt het voorts vanzelf, dat
wie alzoo, op grond van zijn persoonlijke
gemeenschap met het Eeuwige Wezen, Cal-
vinist is, en alzoo de keuze van richting
beslist acht, en over het juiste beginsel niet
meer aarzelt, niettemin scherp moet onder-
scheid tusschen dit beginsel en tusschen
hetgeen er uit is afgeleid, ook in de prac-
tische toepassing.

Onwankelbare overtuiging ten aanzien van
de historische vondst van het beginsel sluit
in het minst niet uit, dat de uitwerking
vandat beginsel aan logische consequentie
te wenschen overliet. Daarom heeft Dr. K.
in de *Stone-lectures* deze logische conse-
quentien ten opzichte van de Kerk, de
Wetenschap, den Staat, de Kunst, en de
Actualiteit breedvoerig aan het beginsel ge-
toetst, om aldus de meerdere of mindere
zuiverheid van de uit het beginsel getrok-
ken hoofdlijnen aan te geven. Nog onlangs
deed de *Herant* dat meer bepaaldelijk ten
opzichte van de verhouding van Kerk en
Staat.

Strijd bestaat hier dus in het minst niet.
Alles komt aan op de juiste onderschei-
ding tusschen het beginsel en de afgeleide
stellingen, en voorts op de vraag, of er in
ons hart, in ons persoonlijk bestaan, en met
name in dat hoogste bestaan, dat in onze
persoonlijke gemeenschap met het Eeuwige
Wezen ligt, keuze van beginsel ligt be-
sloten.

Dat nu is het geval ten opzichte van de
Heilige Schrift door het Testimonium Spi-
ritus sancti, d. i. door het Getuigenis van
den Heiligen Geest; en ten opzichte van het
Calvinisme door het al of niet onmiddellijke
karakter van ons gemeenschapsleven met
den Hoogen God.

Uit de Pers.

Het werke van den heer Van Oosterwijk
Bruin: *Uit de dagen van het Réveil*, gaf Dr.
Bavinck aanleiding tot deze opmerkingen in
de *Basquin*.

Dese teekening van het standpunt van Groen
is in hoofdzaak juist. Ofschoon als jurist en als
historicus hoe langer hoe duidelijker de geschied-
kundige betekenis van het Calvinisme inziende,
dacht Groen er nooit aan, om als Calvinist zich
van zijne Protestantische mede Christenen af te
sonderen of zich tegenover hen te stellen.

Hij stond en bleef staan zoowel in zijn kerkelijk
als in zijn politiek program, op den grondslag
van de hoofdwaarheden der Hervorming. De
belijdenis der praedestinatie had nimmer voor
hem die betekenis, welke er in de Gereformeerde
religie aan toegekend werd. Het was er hem steeds
om te doen, om de geloovige Protestantische
Christenen bijeen te houden en tot een gezamen-
lijke actie te brengen. Hij was geen zoon van
Dordt, maar een kind van het Réveil en is dat
gebleven tot in zijn laatste levensjaren toe.

En toch is het een vergeetachtige poging, als de
heer van Oosterwijk Bruyn ons in dezen zin tot
Groen terugroept. Zijne bedoeling is daarbij te
waardeeren, en de poging selve verklaarbaar.

Ook is het jongere Calvinisme tot ernstig zelf-
onderzoek geroepen, als het op een man als den
heer van Oosterwijk Bruyn den indruk maakt van
betwijfel, twijfelachtigheid en eigenrechtigheid.
Maar toch is zijn poging van te voren met
onvermijdelijkheid gemist.

Want ten eerste waren al de verschillen, die
later duidelijker aan den dag zijn getreden, reeds
van den aanvang af onder de mannen van het
Réveil zelve aanwezig. Zij zijn niet door invloeden
en werkingen van buiten uiteengevallen, maar
verschillen onderling zoo zeer dat zij vanzelf
uitteenen moesten gaan zoodra het bewustzijn rijpte
en de overtuigingen zich ontwikkelden. Groen
en van der Brugghen, de la Saussaye en de Liefde,
Da Costa en Beets, om niet meer te noemen, moe-
ten uiteengaan, zoodra de kinderlijke naïeve periode
voortbij en het bewuste leven van den mannelijken
leeftijd aangebroken was. Het Réveil droeg zelf
van den beginne af verschillende richtingen in
zijn schoot.

Ten tweede waren die verschillen niet onbedeu-
dend, maar gingen met de hoofdwaarheden des
Christendoms op het nauwte samen. Zij betroffen
toch Schrift en belijdenis, kerk en staat, natuur
en genade, en grupen zelfs in op het geloof
aangaande de Drieëenheid, den persoon en het
werk van Christus, ja op heel de dogmatiek. Het
is toch een gansch verkeerde voorstelling, alsof
de mannen van het Réveil in de hoofdartikelen
van het Christelijk geloof volkomen overeenstemden,
en eerst in enkele ondergeschikte artikelen ver-
schillen. Zoo mechanisch hangen de artikelen
des geloofs niet saam. Zij zijn geen korrelen
droog draag, maar vormen een organisch geheel.
Wijziging van het ene heeft ook wijziging van
het andere ten gevolge. De belijdenis van de Twaalf
Artikelen is, schoon in woorden overeenstemmend,
sakeeljk in de Roomsche kerk een andere dan in
de Protestantische, in de Gereformeerde kerk een
andere dan in de Lutherische enz.

En daarom ten derde ook, voor een wederom
inmenen van het standpunt, waarop Groen zich
plaatste, bestaat er thans geen gelijkenheid meer.
Ja, hoewel de Gereformeerden van den tegenwoer-
digen tijd, inzonderheid de zonen der Scheiding
van 1843, altijd met groote dankbaarheid denken
zullen het kloekmoedig optreden van Groen voor
de rechten der kerk en der belijdenis voor de
rechten ook van hen, die, om bij de kerk te
blijven, van het Hervormd Genootschap zich
scheiden — zij blijven het betreuen, dat de
mannen van het Réveil, en onder hen ook Groen,
de dieprijpende kerkelijke kwestie steeds van
de baan hebben geschoven.

Dese werd hun wel onder de oogen gebracht.
Het groote belang van dit vraagstuk werd wel
door hen gevoeld. Soms moesten zij er wel iets
van zeggen. Maar zij hebben toch dit vraagstuk
niet aangedurfd. Voor alles moesten de broeders
vereenigd blijven. De Christelijke partij moest in
stand gehouden worden. En daarom werd de
schoolstrijd op den voorgrond gesteld. Dat was
het middelpunt, waarom alle geloovigen zich
scharen konden.

Met welk gevolg, is bekend.
Alleen de mannen der Scheiding bewandelden
een anderen weg.

Zij reformeerden eerst de kerk en gingen toen
over tot het stichten van scholen, voor lager en
ook voor hooger onderwijs.

Zij wandelden daarbij in het voetspoor der
Hervormers, die dezelfde methode gevolgd hadden.
En de geschiedenis heeft hun doen gerechtvaard-
igd. Althans kan hierover in de Gereformeerde
kerken geen twijfel bestaan.

Groen's twijfelende verklaring: *Staat was
Lutheraan, ik ben Calvinist*, accentueerde
Groen's positie scherper, dan de aanvang van
deze opmerkingen te onderstellen geeft.

Toch moet in hoofdzaak met het hier gezegde
worden ingestemd.

De formule: „de hoofdwaarheden der Her-
vorming", hoe goed ook bedoeld, en hoe be-
grijpelijk ook in Engeland, waar de gang der
Reformatie een geheel andere dan ten onzen
was, kon hier slechts voor een tijd dienen.

Zoodra het nationale historische element
zijn kracht herwon, kon men bij deze altoos
opervlakkige formule niet staan blijven.

De antithese waartoe de Hervorming hier te
lande opkwam, was een veel diepere geweest.
Eerst door de belijdenis der uitverkiezing had
men zijn onmiddellijke zielsgemeenschap met
het Eeuwige Wezen tot in den wortel zelf van
zijn oorsprong teruggevoerd.

Daarom gold de uitverkiezing hier te lande
steeds als het *cor. Ecclesiae*, het eigenlijke hart
der kerk.

Hoe kon dan wat *cor. Ecclesiae* was, gerang-
schikt worden buiten de „hoofdwaarheden"?
En toch, dat deed men.

Officiële Berichten.

GENERALE SYNODE 1899.

L. S.

De Financieele Commissie der Generale Syno-
de te Groningen 1899, onder verwijzing naar
haar Verantwoording in *De Basquin* van
13 April 1900, heeft het genoegeen te kunnen
vermelden, dat op haar verzoek de Provincie
Zuid-Holland aangezuiverd heeft het bedrag,
dat zij alomverschuldigd was in de Onkosten
der Generale Synode.

De Quacstor van Zuid-Holland deed onstoe-
komen f. 437.70; welke als volgt verdeeld zijn:
Noord-Holland 14 x f. 5.33 = f. 74.62
Groningen 14 x „ 5.33 = „ 74.62
Friesland 10 x „ 5.33 = „ 53.30
Utrecht 10 x „ 5.33 = „ 53.30
Overijssel 8 x „ 5.33 = „ 42.64
Gelderland 8 x „ 5.33 = „ 42.64
Zeeland 8 x „ 5.33 = „ 42.64
Drenthe 5 x „ 5.33 = „ 26.65
N. Brab. en Limb. 5 x „ 5.33 = „ 26.65
Porto „ 0.64
f. 437.70

Deze gelden zijn, na aftrek van een deel der
porto's, aan de Provinc. Quacstoren gezonden.
Namens der Financ. Commissie voorn.,
H. J. KOUWERHOVEN DZ.

Leiden, 23 Nov. 1900.

De kerkeraad der Gereformeerde kerk van
Weesp (B) gevoelt zich gedrongen, nu de Heere
der kerke alhier een eigen Dienaar des Woords
heeft willen schenken en de gemeente mag
samenkomen onder de geregelde bediening van
Woord en Sacrament, een woord van hartelij-
ken dank te richten tot de vele leeren, can-
didaten in de H. godgeleerdheid en broeders
oetenaren, die de kerk alhier met hunne gaven
hebben willen dienen.

Tevens bericht hij, dat het adres van den
Kerkeraad thans is: Ds. W. Goedhuijs, alhier.

Namens den Kerkeraad voornoemd,
A. KEX, Scriba,

Weesp, November 1900.

ZWARTSLUIS, 27 Nov. 1900. Zondag 25 de
zer was voor de gemeente een blijde dag, door
dien in de vacature werd voorzien door de
komst van Ds. J. Zijp van Koudekerke, die in
de morgenure bij de gemeente werd ingeleid
en in zijn dienstwerk bevestigd door Prof. P.
Biesterveld van Kampen, naar aanleiding van
Openb. 1: 16a. Na alhoop dezer treffende
plechtigheid werd ZEW. Psalm 134: 3 toege-
zongen. Des namiddags deed Ds. Zijp zijne
intrede, predikende over Psalm 48: 13-15, en
gepaste toespraken richtende tot den kerkeraad,
de gemeente, den bevestigde, de plaatselijke
Overheid en tot de besturen van de onder-
scheidene Christelijke vereenigingen. Stelde
de Heere onzen nieuwen hender en leeraar tot een
rijken zegen, tot eere Zijns Naams en tot uit-
breiding van zijn Koninkrijk.

Namens den Kerkeraad,
E. DE BOER, Scriba.

Buiteland.

Engeland. De schoolstrijd.

Zij, die de Engelse liberale staatspartij ge-
heel op één lijn stellen met onze antirevolutio-
naire partij, hebben het niet geheel bij het
rechte einde. Ten minste in sake de school
denken de liberalen in Engeland anders dan de
antirevolutionairen in Nederland. Dit blijkt uit
het feit, dat de Engelse liberalen strijden
voor een openbare school waar godsdienst
onderwijs gegeven wordt. Op de openbare
scholen wordt toch de geschiedenis van het
Oude Testament en die des Nieuwen Verbonds
onderwezen. Ook laat men de leerlingen d-
tellen geboden, het Onze Vader, de zaligspre-
kingen, het 13de hoofdstuk van den eersten
Zondbrief van Paulus aan de Corinthiërs, en
andere gedeelten van de brieven, van buiten
leeren, terwijl de onderwijzer deze willegt. Nu
beweert men wel, dat het zelden voorkomt dat
een onderwijzer bij die uitlegging misbruik
maakt van zijne positie, doch het denkbeeld
dat de school van de ouders moet uitgaan,
heeft in Engeland nog geen wortel geschoten.
De Tories staan vrij onderwijst voor, en in
plaats van algemeen godsdienst-onderwijs, willen
zij, dat aan de leerlingen kerkelijk-leerstaal
onderwijs gegeven zal worden. Niet tevreden
dat hunne vrije scholen door den staat ge-
subsideerd worden, willen zij ook dat kerkelijk
leerstaal onderwijs gegeven worden zal op de
openbare scholen. De Tories zijn over het
algemeen voor centralisatie; zij willen dat ook
de zaken van de religie zullen staan onder de
opheffing van den staat. Wanneer nu de
Whigs of liberalen voorstanders waren van de
gedachte van „sovereiniteit in eigen kring”,
dan zou de tegenstelling van de partijen snuiver
zijn. Doch nu staan de liberalen wel de vrijheid
van de kerk voor, en willen daarom, dat het pri-
vilegie van de Episcopale staatskerk, en van de
Schotsche staatskerk zal vervallen. Wij houden
het er voor, dat de Engelse liberale partij
nooit er toe geraken kan om invloed ten goede
op den gang van zaken uit te oefenen, tenzij
niet alleen voor de vrije kerk, maar ook voor
de vrije school gestreden wordt. Maar dan
zou het openbaar worden, dat de liberale partij
in Engeland elementen bezit, die, als zij de
banier der vrijheid wil opheffen, niet tot haar
behooren, ni. radicalen waarvan sommigen de
imperialistische politiek van een Chamberlain
niet afkeuren. Men is in het liberale kamp
van Engeland vooral verdeeld ten opzichte van
den oorlog in Zuid-Afrika. Sommigen begin-
nen in steeds krachtiger bewoordingen den
oorlog af te keuren, anderen steunen de poli-
tiek van Chamberlain c. s. en werken den Jingo's
in de hand. Door dezen staat van zaken heeft
Chamberlain vrij spel.

En Gladstone, die door zijn van edele ver-
toonzijding gloeiend woord de verdediging
onder de partijgenooten wist te bezwermen om
ze allen als één man te laten optrekken voor
de zaak van gerechtigheid, ontbreekt. Van
daar, dat de liberale partij met machteloosheid
geslagen is. Nog meer zouden de liberalen ge-
slaat zijn, wanneer er een man opatond, die een
staatkundig program schreef waardoor de elemen-
ten, die het Woord Gods verwerpen, genood-
zaakt werden een eigene partij te vormen. Nu
wenden zich velen, juist omdat er zoovele on-
gelooovigen bij de liberale staatspartij aange-
sloten zijn, tot de conservatieven of Tories,
die beweren, dat zij er voor strijden dat Enge-
land zich als een Christennatie zal openbaren.

Eene gemeente die niet met de
vereeniging van de Vrije Schotsche
en de Presbyteriaansche kerk mede-
gaat.

Er wordt uit Schotland medegedeeld, dat de
predikant Murdoch Mackenzie van Inverness een
samenkomst hield met zijne gemeente, om haar
bekend te maken dat hij niet met de Unie van
de Presbyteriaansche en de Vrije Schotsche
kerken kon medegaan. Wij vinden het vreemd,
dat de heer Mackenzie daarvoor de gemeente
moest samenroepen; het komt ons voor, dat hij
die weigering niet had mogen doen dan na eerst
met zijn kerkeraad te hebben overlegd, terwijl
van de resultaten van dit overleg de gemeente
had moeten kennis dragen.

De minderheid in de Vrije Schotsche kerk,
die niet met de vereenigde Presbyteriaansche
kerk wil medegaan, schijnt niet alleen van plan
om den naam van „Free Church" te blijven
dragen, maar ook om door middel van een bur-
gerlijk proces de goederen van de Free Church
te houden. Met dit pogen wilde Mackenzie

niet medegaan. Hij hoopte dat de geünieerde
kerk met hem, en met hen die hem volgen, zoo-
danige regelingen zoude treffen, die het voor
hen mogelijk zou maken om zich weder bij
hunne broeders in de geünieerde te voegen. De
gemeente toonde met de handelingen van haar
predikant in te stemmen.

Wij vrezen, dat wanneer de enkele Hoog-
landers, die niet met de vereeniging medegaan,
hunne rechten op de kerkgebouwen enz. willen
handhaven, zij van een kwade reis zullen te
huis komen. Wij denken dat de Engelse
rechtbanken de kerken van het Schotsche hoog-
land zullen beschouwen als deelen van het ge-
heel, dat zich niet met de geünieerde Presbyteriaanen
vereenigde, zoodat de eigendommen toegekend
zullen worden aan hen, die geen bezwaar in de
vereeniging zullen hebben.

Deutschland. De verhouding van de
zending tot de staatsmacht.

De em. predikant Horbach te Warburg heeft
dezer dagen een openbaren brief aan het adres
van den bisschop van Anser gezonden over
de verhouding van de zending tot de politiek,
welk geschrift tevens een memorie voor de
Duitsche regering zijn wil. Dr. Horbach betoogt
in deze brochure, dat de christelijke zending
niets met de staatkunde uitstaande heeft, ter-
wijl de politiek zich niet met de zaken, de zending
betreffende, mag inlaten. De Evangelische
zending houdt zich aan deze stelling, maar de
Roomsche missie niet. Veelver vindt men bij
Roomschen een vermenging van zending en
politiek. Het is zelfs het ideaal en het systeem
van de Roomschen, om zending te drijven ge-
paard met het gebruiken van geweld door
middel van de wereldmacht. Dit toont de schrij-
ver met de stukken aan.

In 1898 sprak de staatssecretaris van Bui-
telandse zaken, Graaf von Bülow, in de ver-
gadering van den Rijksdag op 8 Februari: „Het
moet ons zwaar wegen dat de leider der Room-
sche zending in Shantung, bisschop Anser, ons
op de onduidelijkste manier verklaarde, dat
onze vestiging op Kiantoch een levenskwestie
niet voor den bloei, maar voor het bestaan
van de Zending in China is.” Op dit woord
van den bisschop was door de regering aan-
stands gehandeld. Den 1sten November 1897
waren in Shantung twee zendelingen van den
bisschop door een bende heidenen vermoord.
Op den 7den Nov. sprak bovengenoemde bis-
schop, die in Deutschland vertoefde en per
telegraaf van het gebeurde in kennis was ge-
steld, met den Keizer van Deutschland. Reeds
den 10den November stak op keizerlijk bevel
de divisie kruisiers, welke voor Shanghai gesta-
tionneerd was onder bevel van den vice-admi-
raal von Diederichs, in zee om de baai van
Kiantoch te bezetten. Op den 14den Novem-
ber werd Kiantoch in bezit genomen en wel,
blijkens de door von Diederichs gestelde pro-
clamatie, „om een waarborg te hebben voor de
vervulling van de eischen die als zoen-
offer moesten dienen wegens het vermoeden
van Duitse Zondelingen in Shantung.” Aan
die eischen werd dank zij de dreigende Dui-
tsche kanonnen geheel voldaan. Ongeveer vier
tonnen goud liet de bisschop van Anser zich
betalen als zoenoffer, om met dit geld der Chi-
neesche regering „zoenkerken” te bouwen.

De Chinese zending leidt echter door deze
daad van geweld groote schade, daar het nu
bewezen was, dat zij voor een staatkundige
macht, die den weg voor veroveringen baande,
moest gehouden worden. Hierdoor werd het
vertrouwen in de zending in China te gronde
gericht. Kiantoch had Duitschland mogen ver-
werven, maar niet onder voorwendsel van de
zending te beschermen. Iets ergers kon der
zending niet in den weg gelgd worden. Dr.
Koss, die sedert 28 jaren in China arbeidt,
noemt het in bezit nemen van Kiantoch „de
grootste slag die het Christendom in China ge-
duerdde onten leeflijk toegebracht is.” Anser
moest tegen zijn wil dit zelf erkennen, toen hij
op 1. Dec. 1899, dus vóór het uitbarsten van